

Απαγόρευση ΜΚΔ: Προστασία των παιδιών ή ασυδοσία των τεχνοφεουδαρχών;

Πριν από λίγες μέρες ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης σε συνέντευξη Τύπου μαζί με τους υπουργούς του Άρ. Σκέρτσο, Άδ. Γεωργιάδη και Μ. Χρυσοχοϊδή, εξήγγειλε την απαγόρευση εισόδου στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) για άτομα έως 16 ετών, απαγόρευση η οποία θα ψηφιστεί το καλοκαίρι που μας έρχεται. Ταυτόχρονα εκτυλίχθηκε μια «επικοινωνιακή καταιγίδα» με πλήθος δημοσιεύματα στήριξης από πλείστους όσους «ειδικούς» του φιλοκυβερνητικού χώρου, διανομή «ειδήσεων» ότι ο πρωθυπουργός έστειλε επιστολή αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία θέσπισης ανάλογων μέτρων ενιαία σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση κ.ο.κ.

Φυσικά όλα αυτά δεν είναι «ελληνική πρωτοβουλία», όσο κι αν προσπαθεί το Μαξίμου να τα εμφανίσει κάπως έτσι: αποτελούν μέτρα που καλλιεργούν συστηματικά τα τελευταία χρόνια σε όλο τον δυτικό κόσμο κυρίως οι εκπρόσωποι των μεγάλων παρόχων υπηρεσιών επικοινωνίας και πληροφορικής με την υποστήριξη εθνικών και διεθνικών υπηρεσιών αστυνόμευσης και εφαρμογής του νόμου. Η πρώτη δε χώρα που εφάρμοσε αυτά τα μέτρα ήταν η Αυστραλία από τις αρχές του 2026, ενώ στον ευρωπαϊκό χώρο την πρωτοβουλία των κινήσεων στο θέμα αυτό μοιάζει να έχει η κυβέρνηση Μακρόν στη Γαλλία.

Ωστόσο, σε άλλες χώρες υπάρχουν περισσότερες επιφυλάξεις: η Μ. Βρετανία έχει αναπτύξει ένα μακρόχρονο ερευνητικό πρόγραμμα ελέγχου της ωφελιμότητας και αποτελεσματικότητας των τυχόν απαγορευτικών μέτρων, στη Γερμανία εκδηλώνονται σοβαρές ενστάσεις για την παραβίαση της ιδιωτικότητας που επιφέρει ο τρόπος υλοποίησης των εν λόγω απαγορεύσεων, ενώ σε κάποιες άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Σλοβενία, το θέμα της ιδιωτικότητας και της πρόσβασης των μεγάλων εταιρειών του κυβερνοχώρου στα προσωπικά δεδομένα των χρηστών στο όνομα της παιδικής προστασίας αποτέλεσαν και μείζονα θέματα αντιπαράθεσης στην προεκλογική περίοδο (με τους θιασώτες των απαγορεύσεων να χάνουν τελικώς τις πρόσφατες εκλογές...).

Απαγορεύσεις με επικοινωνιακό περιτύλιγμα: τεχνοφοβία και «χαριτωμενιές»

Μάλιστα, στην επικοινωνιακή προώθηση των μέτρων αυτών κυρίαρχο ρόλο φαίνεται να παίζει βιντεάκι στο TikTok με τον πρωθυπουργό σε casual εμφάνιση να απευθύνεται στα ίδια τα παιδιά προσπαθώντας να τα πείσει πως η απαγόρευση είναι «για το καλό τους». Η ειρωνεία είναι ωστόσο ότι σε όλη τη διάρκεια αυτού του βίντεο αναδύονται στην οθόνη του θεατή εξάρια και εφτάρια, ενώ όσο μιλάει ο ίδιος ο πρωθυπουργός κάνει τη γνωστή χειρονομία 6-7, μια χειρονομία που αφενός αν

δεν υπήρχαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν θα υφίστατο και αφετέρου δεν έχει κανένα νόημα παρά μόνο ως αμοιβαία αναγνώριση των χρηστών μέσων κοινωνικής δικτύωσης και δη του νεανικού κοινού. Κάτι σαν να έλεγε παράλληλα με τις εξαγγελίες «εγώ τώρα μόνο θα έχω πρόσβαση στα μέσα ενώ εσείς όχι» ή «εμείς οι “γνώστες” είμαστε φίλοι ό,τι και να κάνουμε ο ένας στον άλλον, εντάξει;»....

Μαζί με αυτό έσπευσαν φυσικά να στηρίξουν τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες σειρά επιστημόνων του χώρου, ιδιαίτερα εκείνοι που είτε τοποθετούνται ιδεολογικά στον συντηρητικό χώρο είτε είναι μόνιμοι εργολήπτες ΕΣΠΑ και λοιπών χρηματοδοτήσεων (ακόμα κι αν ενίοτε ομνύουν στο όνομα της αριστεράς, των δικαιωμάτων του ανθρώπου κ.ο.κ.).

Βέβαια πολιτικοεπικοινωνιακά αυτό ήταν η μια μόνο πλευρά της επιχείρησης προώθησης των απαγορευτικών μέτρων. Η άλλη, και μάλλον η κυρίαρχη, ήταν ο κατασταλτικός «λαϊκισμός της πυγμής» (ότι δηλαδή όλα τα προβλήματα λύνονται με αυστηροποίηση, απαγορεύσεις, καταστολή και τα συναφή) και η τεχνοφοβία, η αξιοποίηση δηλαδή της μόνιμης αγωνίας των προηγούμενων γενεών ότι χάνουν κάθε έλεγχο στα παιδιά τους επειδή εκείνα είναι πολύ καλύτεροι χειριστές των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής από ό,τι οι παλαιότεροι. Με το «λαϊκισμό της πυγμής» και την τεχνοφοβία προς τους μεγάλους και με «χαριτωμενιές» τύπου 6-7 προς τους μικρούς προσπαθεί η κυβέρνηση να πείσει την κοινωνία ότι οι απαγορεύσεις που εισηγείται είναι «για το καλό μας».

Η ψευδεπίγραφη επίκληση της επιστήμης

Εντούτοις η συλλογιστική πως τα μέτρα αυτά υπαγορεύονται «από την επιστήμη» -συλλογιστική η οποία αναπαράγεται συχνά πυκνά και από κυβερνητικούς αξιωματούχους και από τους επιστήμονες που επέλεξαν να πλαισιώσουν την κυβέρνηση στο εγχείρημά της αυτό- μάλλον ελέγχεται. Υπάρχουν διάφορες μελέτες που αναφέρουν αυξημένο στρες, μείωση του ύπνου κ.λπ. σε ανήλικους λόγω χρήσης διαδικτυακών εφαρμογών. Δεν υπάρχει όμως καμία ευρέως αποδεκτή μελέτη η οποία να υποδηλώνει πως, αν απαγορευτούν τα ΜΚΔ, θα αυξηθεί π.χ. ο ύπνος των εφήβων (γιατί αν δεν έχουν να σκρολάρουν στα ΜΚΔ μπορούν να το κάνουν σε οποιαδήποτε άλλη διαδικτυακή εφαρμογή ή πλατφόρμα) ή θα μειωθεί το άγχος τους, τα φαινόμενα διάσπασης της προσοχής των ανηλίκων ή τα αναπτυξιακά και μαθησιακά τους προβλήματα (που όλα μπορεί κάλλιστα να είναι αποτελέσματα ευρύτερων χαρακτηριστικών της εποχής μας και όχι ειδικά της χρήσης των ΜΚΔ). Τα όποια «δεδομένα» επικαλούνται κυβερνήσεις και οι συν αυτοίς είναι εν πολλοίς υποθέσεις οι οποίες στην καλύτερη περίπτωση μένει να αποδειχθούν, ενώ αρκετά συχνά οι υποθέσεις αυτές παρουσιάζουν τεράστια λογικά άλματα που τις καταδικάζουν να παραμένουν μόνο στο χώρο των δημοσιολογούντων (δηλαδή της πολιτικής και της επικοινωνίας) χωρίς ποτέ να είναι δυνατό να εισέλθουν στο πεδίο του επιστημονικού λόγου.

Αν κανείς παρακάμψει όμως τις αοριστολογίες περί «επιστημονικών τεκμηρίων», που στ' αλήθεια δεν υφίστανται, και μπει στον πειρασμό να εξετάσει τα μέτρα αυτά επί της ουσίας, τα προβλήματα της

συγκεκριμένης πολιτικής μοιάζουν πολυεπίπεδα. Ας δούμε κάποια από αυτά.

Οι απαγορεύσεις θα είναι αναποτελεσματικές

Οι απαγορεύσεις αυτές θα είναι ατελέσφορες και αναποτελεσματικές ως προς τους διακηρυκτικούς τους στόχους. Και τούτο γιατί τα παιδιά θα μπορέσουν –αξιοποιώντας τη μεγαλύτερη εξοικείωσή τους με τις νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορικής– να τις παρακάμψουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Ίσως η πιο παταγώδης αποτυχία στα θέματα αυτά τα τελευταία 20 χρόνια ακούει στο όνομα «λογισμικά γονεϊκού ελέγχου»: εκατομμύρια δολάρια δαπανήθηκαν παγκόσμια για αυτές τις εφαρμογές, εφαρμογές τις οποίες η εμπειρία έδειξε ότι τα παιδιά χρειάζονται λίγες ώρες ή μέρες μόνο για να παρακάμψουν. Πέραν τούτου όμως οι μέθοδοι εξαπάτησης των όποιων ελέγχων είναι ήδη γνωστοί (χρήση άλλων λογαριασμών ενηλίκων, μακιγιάρισμα ή χρήση φωτογραφικών αρχείων άλλων για τα τεστ βιομετρικών δεδομένων κ.ο.κ.). Άλλωστε αυτό δείχνει η μέχρι σήμερα εμπειρία και από την Αυστραλία (τη μόνη χώρα από τις αναπτυγμένες που έχει εφαρμόσει ανάλογα μέτρα από τις αρχές του 2026). Εκτός ωστόσο από την Αυστραλία, καλό είναι να λάβει κανείς υπόψη πως τέτοιες απαγορεύσεις εισόδου σε ΜΚΔ εφαρμόζονται χρόνια τώρα για ενήλικους και ανήλικους σε χώρες όπως το Ιράν και η Βόρεια Κορέα. Και τουλάχιστον στο Ιράν η εμπειρία δεκαετιών τέτοιων απαγορεύσεων αποδεικνύει πως οδηγούν στη μαζική υποκρισία: ο μακαρίτης ο Αγιατολάχ Χαμενεί συνήθιζε να αναρτά τους φετφάδες του στο λογαριασμό που ο ίδιος (παράτυπα) διατηρούσε στο X (πρώην twitter), για να ενημερώνονται οι πιστοί του οι οποίοι ωσαύτως είχαν (παράτυπα) λογαριασμούς στο ίδιο μέσο.

Επιπροσθέτως ο αποκλεισμός των όποιων ΜΚΔ (που αναγκαστικά θα γίνει ονομαστικά για συγκεκριμένες πλατφόρμες) δημιουργεί τον πρόδηλο κίνδυνο οι ανήλικοι απλώς να «μεταναστεύσουν» ψηφιακά σε άλλα, λιγότερο γνωστά, περισσότερο άτυπα (και συνεπώς και πιο ανεξέλεγκτα) δίκτυα όπου θα μπορούν να εξασκούν ανεμπόδιστα την ψηφιακή τους κοινωνικότητα. Άλλωστε και σήμερα η επικοινωνία των ανηλίκων γίνεται περισσότερο σε εναλλακτικά τέτοια πεδία διαδικτυακών ανταλλαγών και λιγότερο σε «παραδοσιακά» ΜΚΔ: αν περιμένουν οι ιθύνοντες ότι μπλοκάροντας μέσα όπως το Facebook πρόκειται να επιφέρουν την οποιαδήποτε αλλαγή στις συνήθειες των παιδιών είναι πολύ γελασμένοι (η συγκεκριμένη εφαρμογή δεν χρησιμοποιείται πρακτικά καθόλου από τα παιδιά αλλά μάλλον από τους ηλικίας 40 και άνω...). Για τους ίδιους λόγους η όλη συλλογιστική των κυβερνόντων πως οι απαγορεύσεις γίνονται για την προστασία των παιδιών αποδεικνύεται άστοχη: σήμερα φαινόμενα διακινδύνευσης θυματοποίησης των παιδιών όπως το grooming, το sextortion και τα συναφή δεν λαμβάνουν χώρα σε «παραδοσιακά», «επίσημα» ΜΚΔ αλλά πολύ περισσότερο σε chatrooms παιχνιδιών ή άλλες ανάλογες πλατφόρμες που δεν έχουν χαρακτηριστικά «κλασικού» ΜΚΔ.

Οι απαγορεύσεις εκθέτουν τα παιδιά σε μεγαλύτερο κίνδυνο

Γεγονός που μας οδηγεί σε μια ακόμα αστοχία των απαγορευτικών μέτρων που εξαγγέλθηκαν: οι απαγορεύσεις αυτές εν τέλει, αντίθετα με τα όσα ευαγγελίζονται οι κυβερνώντες, θα εκθέσουν τα

παιδιά σε μεγαλύτερους κινδύνους θυματοποίησης. Αυτό θα γίνει γιατί μετά τα απαγορευτικά μέτρα θα «μεταναστεύσουν» ψηφιακά σε μικρότερες, πιο άτυπες –και άρα πιο ανεξέλεγκτες– διαδικτυακές εφαρμογές (όπου οι κίνδυνοι θυματοποίησής τους θα είναι πολλαπλάσιοι), ενώ επιπλέον θα συνεχίζουν να χρησιμοποιούν διαδικτυακές εφαρμογές παρά τις απαγορεύσεις, μόνο που αυτό θα γίνεται λάθρα. Συνεπώς θα είναι πιο διστακτικά να μιλήσουν στους ενήλικους φροντίδας τους για οτιδήποτε τα προβληματίζει στην ψηφιακή τους ζωή, αφού αν τυχόν αναφέρουν ότι κάποιος τα προσέγγισε με τρόπο που τα έκανε να ανησυχούν, θα προδοθούν ότι διατηρούν «παράτυπα» λογαριασμό σε «απαγορευμένα» μέσα και πλατφόρμες. Αντί δηλαδή να αυξηθεί η διαδικτυακή προστασία των παιδιών, με τα απαγορευτικά μέτρα μάλλον θα αποδυναμωθεί. Η έγνοια όμως για την προστασία των παιδιών και των νέων από τη θυματοποίηση μέσω του διαδικτύου, οποιαδήποτε μορφή κι αν παίρνει, δεν περιορίζεται ηλικιακά ως τα 15 ή και τα 18 χρόνια. Συνεπώς, είναι απολύτως εύλογο να ανησυχεί κανείς τι θα γίνουν τα παιδιά μόλις φτάσουν στην ηλικία της «πολυπόθητης» ψηφιακής ενηλικίωσης. Υποστηρίζεται λοιπόν –και όχι άδικα– πως παιδιά τα οποία τυχόν κρατήθηκαν όντως μακριά από κάθε ΜΚΔ ως τα 15 ή τα 18 τους χρόνια μόλις θα εκτεθούν μαζικά σε αυτό τον «θαυμαστό καινούργιο κόσμο» θα αποτελέσουν «ιδανικά θύματα» για κάθε είδους κινδύνους και απειλές του διαδικτύου (εξάρτηση, εκμετάλλευση, σεξουαλική θυματοποίηση), αφού δεν θα έχουν καμία πρότερη εξοικείωση και συνεπώς καμία άμυνα απέναντι στους τρόπους προσέλκυσης θυμάτων που μετέρχονται οι όποιοι δράστες (των ίδιων των ΜΚΔ συμπεριλαμβανομένων, αφού τα ίδια προσπαθούν συστηματικά να κάνουν τα προϊόντα τους ολοένα και πιο εθιστικά). Άλλωστε η παλαιότερη εμπειρία με κοινωνίες ή οικογένειες που κρατούσαν τα παιδιά τους μακριά από κάθε «πειρασμό» στον φυσικό κόσμο έχει δείξει πως τα παιδιά αυτά μάλλον πέφτουν πρώτα θύματα παρά πραγματικά προστατεύονται...

Οι απαγορεύσεις είναι μια υποκριτική μετωνυμία

Τελευταίο αλλά όχι έσχατο: οι απαγορεύσεις αυτές εκτός από αναποτελεσματικές και σε τελική ανάλυση πιο επικίνδυνες για τα παιδιά κρύβουν μέσα τους και μια απειλή για το σύνολο των κοινωνιών, των ενήλικων και ανήλικων μελών τους συμπεριλαμβανομένων. Όντας άσχετα εν τέλει με την προστασία των παιδιών, τα απαγορευτικά αυτά μέτρα θα είναι μια απλή υποκριτική μετωνυμία όπου η απόδοση πλήρους ασυδοσίας στους τεχνοφειδάρχεις και η παραίτηση των κρατών από οποιοδήποτε εγχείρημα ελέγχου τού τι κάνουν οι μεγάλοι πάροχοι διαδικτυακών υπηρεσιών θα βαφτίζεται τάχα «προστασία των παιδιών». Και τούτο γιατί οι πάροχοι τεχνολογικών πλατφορμών, καθιστάμενοι αυτοί τάχα «υπεύθυνοι» να εντοπίζουν ανήλικους στο διαδίκτυο, θα αποκτήσουν το πλήρες «ελεύθερο» να παρακολουθούν ό,τι νομίζουν στις υποθετικά ιδιωτικές κινήσεις των χρηστών, να αναπτύσσουν οσοδήποτε εξατομικευμένους και άρα εξαιρετικά εθιστικούς αλγόριθμους χωρίς να έχουν καμία υποχρέωση να τους γνωστοποιούν σε καμία κρατική ή δικαστική αρχή, να αφαιρούν, υποβιβάζουν, προβάλλουν ή αλλοιώνουν ό,τι περιεχόμενο θέλουν και κυρίως να έχουν απεριόριστη και ανεξέλεγκτη πρόσβαση στα δεδομένα χρήσης και χρηστών. Ή πάλι στο μοντέλο που προτείνει η κυβέρνηση Μακρόν ουσιαστικά –είτε για τα ΜΚΔ είτε για τις άλλες εφαρμογές– εισάγεται η γενικευμένη υποχρέωση στους παρόχους διαδικτυακών εφαρμογών να μη δέχονται την είσοδο

ανήλικων ατόμων, υποχρέωση που μπορεί να υλοποιείται στην πράξη με όποιον τρόπο εκείνοι νομίζουν. Συνήθως αυτό γίνεται από μια τρίτη εταιρεία η οποία ζητά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την ηλικία κάθε χρήστη (και η τρίτη αυτή εταιρεία δίνει το ελεύθερο στους παρόχους να κάνουν δεκτό τον ένα ή τον άλλο χρήστη). Υποτίθεται ότι οι εταιρείες αυτές (το «τρίτο μέρος») δεν κρατούν τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών που ελέγχουν. Ωστόσο όλοι ξέρουμε ότι το σύγχρονο Ελ Ντοράντο είναι τα προσωπικά δεδομένα, οπότε κάτι τέτοιο μπαίνει αναπόδραστα σε αμφισβήτηση. Σε άλλα μοντέλα πάλι οι ίδιοι οι πάροχοι ή τα «τρίτα μέρη» αποκτούν το ελεύθερο να κατασκοπεύουν τις διαδικτυακές κινήσεις εκατομμυρίων χρηστών για να βεβαιώσουν ότι οι χρήστες αυτοί «έχουν διαδικτυακή συμπεριφορά ενηλίκων» (και όχι ανηλίκων). Όλα όμως τα παραπάνω σημαίνουν μια τεράστια συγκέντρωση εξουσίας στους σύγχρονους τεχνοφεουδάρχες. Και κάνουν να αναδυθούν δύο ερωτήματα. Το πρώτο αφορά το ζήτημα αν το διαδίκτυο αποτελεί ιδιωτικό αγαθό ή είναι δημόσιος χώρος. Το δεύτερο τον έλεγχο αυτού του αγαθού και ποιος τον έχει – αν δηλαδή τον όποιο έλεγχο θα τον ασκούν οι ίδιοι οι ιδιώτες ή πρέπει να υπάρχει ένα κοινωνικό μάτι, μια εξουσία του κοινωνικού συνόλου που να ελέγχει και τους ίδιους τους παρόχους για τα όσα κάνουν και δεν κάνουν. Οι απαγορεύσεις προφανώς απαντούν τα ερωτήματα με τον πλέον νεοφιλελεύθερο τρόπο: το διαδίκτυο είναι ιδιωτική περιουσία των τεχνοφεουδαρχών και αυτοί δεν θα πρέπει να δίνουν πλέον λογαριασμό σε κανέναν για τα όσα κάνουν αφού διασφαλίζουν ότι τα παιδιά τάχα δεν κινδυνεύουν.

Τι θα έπρεπε να γίνει;

Στον αντίποδα των απαγορευτικών πολιτικών, οι κυβερνήσεις, τα κράτη, οι κοινωνίες θα πρέπει να απαιτήσουν περισσότερο έλεγχο στα όσα πράττουν οι πάροχοι με τους αλγόριθμους τους, στον τρόπο που στήνουν το περιεχόμενό τους και στις μεθόδους εξάρτησης του κόσμου –ανήλικου ή ενήλικου– από τα ΜΚΔ. Θα πρέπει να ενταθεί ο κοινωνικός έλεγχος και η αξίωση να δημοσιοποιούνται οι αλγόριθμοι και τα λοιπά στοιχεία των ψηφιακών εφαρμογών, έτσι ώστε να μην αποτελούν κίνδυνο και απειλή για την κοινωνία. Θα πρέπει ακόμα να ενισχυθεί η δυνατότητα των γονιών να οικοδομούν καλύτερες και πιο ποιοτικές σχέσεις με τα παιδιά τους, προκειμένου να τα μαθαίνουν πώς να προφυλάγονται από τους κινδύνους. Όπως ακριβώς δεν κρατάει κανείς τα παιδιά κλεισμένα σε ένα σπίτι, αλλά αντίθετα τα αφήνει να βγούνε στον φυσικό κόσμο και τα διδάσκει σιγά σιγά κριτήρια και τρόπους να επιλέγουν, να οσφραίνονται τον κίνδυνο, να αισθάνονται την ελευθερία να ζητούν βοήθεια από τους ενήλικες οι οποίοι διαθέτουν την ευθύνη της φροντίδας τους, έτσι κάπως πρέπει να εισάγουμε και τα παιδιά στον ψηφιακό κόσμο. Χωρίς τεχνοφοβία και αμυντικά αντανακλαστικά – τα σημερινά παιδιά δεν θα ζήσουν τις ζωές των γονιών τους αλλά τη δική τους ζωή, μεγάλο μέρος της οποίας θα διεξάγεται διά μέσου και των νέων εφαρμογών επικοινωνίας και πληροφορικής. Ως εκ τούτου τα παιδιά οφείλουν να αναπτύξουν τις ανάλογες δεξιότητες με παισίωση πρώτα και κύρια στην ανάπτυξη κριτηρίων επιλογής, κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών. Αυτό βέβαια προϋποθέτει χρόνο και διαθεσιμότητα από τους γονείς – κάτι που οι ενήλικες των σύγχρονων κοινωνιών βρίσκουν ολοένα και πιο δύσκολο να διαθέσουν στα παιδιά τους. Και είναι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο που τέτοια μέτρα απαγορευτικού χαρακτήρα, ενώ αποδεικνύονται αναποτελεσματικά και επικίνδυνα για τα παιδιά, κρύβοντας πίσω από την ψευδεπίγραφη έγνοια για την προστασία των παιδιών την πλήρη

απόδοση ασυδοσίας στους τεχνοφεουδάρχες, πιάνουν τελικά τόπο υποσχόμενα στους γονείς έναν μαγικό, «τεχνικό» τρόπο να δοθεί στα παιδιά τους εκείνο που οι ίδιοι νιώθουν ότι αδυνατούν να παρέχουν. Και αυτό είναι ακόμα πιο επικίνδυνο καθώς θα κάνει τους γονείς να εφησυχάζουν ενόσω εκθέτουν τα παιδιά τους σε μεγαλύτερους κινδύνους. Αντιθέτως λοιπόν με την απαγορευτική λογική που είναι αναποτελεσματική και επικίνδυνη, μια σύγχρονη αντιμετώπιση του προβλήματος θα έδινε περισσότερες διευκολύνσεις στους νέους γονείς, περισσότερο χρόνο να περάσουν μαζί με τα παιδιά τους για να τα διδάξουν κριτήρια και αξίες, τρόπους να επιλέγουν και να πλοηγούνται και στον φυσικό και στον ψηφιακό κόσμο. Κι ακόμα, μια σύγχρονη τέτοια αντίληψη θα επένδυε στην εκπαίδευση κι όχι μόνο στην εκμάθηση γνωστικών αντικειμένων. Θα επανέφερε στην εκπαίδευση συνεπώς τον κυρίως παιδαγωγικό της χαρακτήρα, θα την έστρεφε περισσότερο σε μαθήματα τα οποία προάγουν όχι τόσο τεχνικές δεξιότητες όσο κοινωνικές, που θα θωρακίζουν τα παιδιά ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες (αφού άλλωστε με αυτές θα είναι όλη τους η ζωή πια...) προφυλασσόμενα παράλληλα από τις βλαπτικές τους τυχόν επιδράσεις και τους κινδύνους τους.

Τέλος, μια σύγχρονη προσέγγιση θα θεσμοθετούσε μια νέα αντίληψη για τον ψηφιακό κόσμο που θα θεωρούσε ένα τμήμα του τουλάχιστον δημόσιου χώρου. Και θα προάσπιζε την κοινωνική πρωτοκαθεδρία στον έλεγχο επί του ψηφιακού κόσμου, είτε δημόσιου είτε ιδιωτικού, περιορίζοντας έτσι την ασυδοσία των τεχνοφεουδαρχών, βάζοντας όρια στο τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει μια πλατφόρμα στο όνομα «των όρων της κοινότητας». Θα έθετε υπό την επίβλεψη των αρμόδιων αρχών τήρησης του νόμου τις ενέργειες εντοπισμού και διαχείρισης τυχόν παρανομιών στον κυβερνοκόσμο δίχως να εκχωρεί μέρος της δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας στους ιδιώτες παρόχους.

Αλλά όλα αυτά θα απαιτούσαν μια άλλη πολιτική βούληση, μια άλλη πολιτική οπτική, μια άλλη πολιτική κατεύθυνση....

* Ο **Γιώργος Νικολαΐδης** είναι Ψυχίατρος, Διευθυντής Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας – Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού